

ΔΗΜΟΣΙΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ

Διάλεξη 04:

Εξωτερικότητες

07/03/2019

Δημήτρης Καλλιώρας

η-ταχυδρομείο: dkallior@uth.gr

τηλέφωνο: 24210 74484

γραφείο: Γ23

μέρα και ώρες γραφείου: Πέμπτη, 08:00 – 10:00

Διδακτική Ομάδα

Αναπληρωτής Καθηγητής Δημήτρης Καλλιώρας (dkallior@uth.gr)

ΕΔιΠ Γιάννης Σαράτσος (saratsis@uth.gr)

Εξωτερικότητες

-3-

- Η παραγωγή ή / και η κατανάλωση ορισμένων αγαθών συνεπάγεται θετικές ή αρνητικές εξωτερικές κοινωνικές επιδράσεις (εξωτερικές οικονομίες / εξωτερικότητες). Οι επιδράσεις αυτές καθιστούν απαραίτητη την κρατική παρέμβαση.

Θετικές Εξωτερικότητες

-4-

- Χαρακτηριστικά παραδείγματα θετικών εξωτερικών οικονομιών αποτελούν η εκπαίδευση και η υγεία. Δύο είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των αγαθών αυτών:
 - ⇒ Τα άτομα στα οποία διαχέεται τμήμα του οφέλους (δηλαδή το κοινωνικό σύνολο) δεν καταβάλουν οποιοδήποτε αντίτιμο για το πρόσθετο όφελος που αποκομίζουν.
 - ⇒ Υπάρχει διάσταση μεταξύ κοινωνικού και ιδιωτικού οφέλους, με την έννοια ότι το κοινωνικό όφελος είναι μεγαλύτερο του ιδιωτικού οφέλους.

Αρνητικές Εξωτερικότητες

-5-

- Χαρακτηριστικά παραδείγματα αρνητικών εξωτερικών οικονομιών αποτελούν η παραγωγή χάλυβα, καπνού και οινοπνευματωδών ποτών. Δύο είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των αγαθών αυτών:
 - ⇒ Τα άτομα στα οποία διαχέεται τμήμα του κόστους δεν αποζημιώνονται για τη βλάβη που υφίστανται.
 - ⇒ Υπάρχει διάσταση μεταξύ κοινωνικού και ιδιωτικού κόστους, με την έννοια ότι το κοινωνικό κόστος είναι μεγαλύτερο του ατομικού.

Διακρίσεις των Εξωτερικών Οικονομιών (I)

-6-

- Με βάση την προέλευση των εξωτερικών οικονομιών μπορεί να γίνει η εξής διάκριση:
- ➔ Εξωτερικές οικονομίες κατανάλωσης: Προέρχονται από την κατανάλωση ενός αγαθού από ένα συγκεκριμένο άτομο και συνεπάγονται ένα πρόσθετο όφελος ή κόστος για τους άλλους καταναλωτές (π.χ. υπηρεσίες εκπαίδευσης, κάπνισμα σε πολυσύχναστο δρόμο).
- ➔ Εξωτερικές οικονομίες παραγωγής: Προέρχονται από την παραγωγή ενός αγαθού από μια συγκεκριμένη επιχείρηση και συνεπάγονται ένα πρόσθετο όφελος ή κόστος για τους άλλους παραγωγούς (π.χ. η κατασκευή φράγματος από τη ΔΕΗ μπορεί να προσφέρει όφελος σε γεωργικές επιχειρήσεις, η άντληση πετρελαίου από μεμονωμένο πετρελαιοπαραγωγό σε ένα πετρελαϊκό κοίτασμα ενέχει κόστος σε άλλους πετρελαιοπαραγωγούς).

Διακρίσεις των Εξωτερικών Οικονομιών (II)

-7-

- Με βάση την προέλευση των εξωτερικών οικονομιών μπορεί να γίνει η εξής διάκριση:
- ➔ Μεικτές εξωτερικές οικονομίες: α) Οι εξωτερικές επιδράσεις προέρχονται από την παραγωγή ενός αγαθού από μια συγκεκριμένη επιχείρηση και συνεπάγονται ένα πρόσθετο όφελος ή κόστος για τους καταναλωτές, π.χ. χαλυβουργική μονάδα (αρνητικές μεικτές εξωτερικές οικονομίες σε γειτονικά νοικοκυριά), καλλιέργεια αγρού με λουλούδια (θετικές μεικτές εξωτερικές οικονομίες σε γειτονικά νοικοκυριά), β) Οι εξωτερικές επιδράσεις προέρχονται από την κατανάλωση του αγαθού από ένα συγκεκριμένο άτομο και επηρεάζουν το κόστος παραγωγής των επιχειρήσεων, π.χ. τα λουλούδια ενός νοικοκυριού μπορεί να μειώσουν το κόστος ενός γειτονικού μελισσοτροφείου, τα λύματα των σπιτιών μολύνουν τα νερά που χρησιμοποιούνται από μια ιχθυοτροφική μονάδα.

Διακρίσεις των Εξωτερικών Οικονομιών (III)

-8-

- Με βάση τη γεωγραφική τους κάλυψη, οι εξωτερικές οικονομίες διακρίνονται σε:
 - ➔ Γεωγραφικά περιορισμένες: επηρεάζουν ένα μικρό αριθμό νοικοκυριών π.χ. σκουπίδια στον κήπο ενός ατόμου.
 - ➔ Γενικού χαρακτήρα: επηρεάζουν το σύνολο του πληθυσμού π.χ. μόλυνση του περιβάλλοντος.

Διακρίσεις των Εξωτερικών Οικονομιών (IV)

-9-

- Με βάση τη κατεύθυνσή τους, οι εξωτερικές οικονομίες διακρίνονται σε:
 - ⇒ Μονομερείς: ο Α προκαλεί εξωτερικές οικονομίες στον Β, αλλά δεν ισχύει το αντίστροφο (π.χ. η σχέση μεταξύ ενεργητικού και παθητικού καπνιστή).
 - ⇒ Αμοιβαίες: π.χ. η σχέση μεταξύ δενδροκαλλιεργητή και μελισσοκόμου.

Εξωτερικότητες και Κρατική Παρέμβαση

-10-

- Στην περίπτωση παρουσίας αγαθών που η παραγωγή ή η κατανάλωσή τους επιφέρει θετικές εξωτερικές οικονομίες, η λειτουργία του ιδιωτικού τομέα δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά εξασφαλίζοντας άριστη κατανομή των πόρων. Συνεπώς, απαιτείται κρατική παρέμβαση. Στην περίπτωση που δεν υπήρχε κρατική παρέμβαση θα υπήρχε μικρότερη παραγωγή των αγαθών αυτών απ' ό,τι επιθυμεί το κοινωνικό σύνολο.
- Στην περίπτωση παρουσίας αγαθών που η παραγωγή ή η κατανάλωσή τους επιφέρει αρνητικές εξωτερικές οικονομίες, η λειτουργία του ιδιωτικού τομέα δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά εξασφαλίζοντας άριστη κατανομή των πόρων. Συνεπώς, απαιτείται κρατική παρέμβαση. Στην περίπτωση που δεν υπήρχε κρατική παρέμβαση θα υπήρχε μεγαλύτερη παραγωγή των αγαθών αυτών απ' ό,τι επιθυμεί το κοινωνικό σύνολο.

Μέθοδοι Αντιμετώπισης των Εξωτερικοτήτων (I)

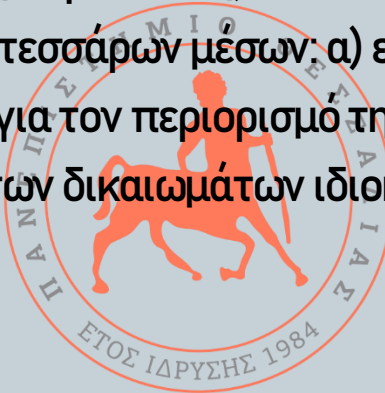
-11-

- Δύο είναι οι κατεξοχήν τρόποι αντιμετώπισης των εξωτερικοτήτων:
- ➔ Αντιμετώπιση μέσω συμφωνιών των εμπλεκόμενων ιδιωτικών φορέων: στην περίπτωση αυτή λέμε ότι οι επιδράσεις εσωτερικεύονται (π.χ. ο ιδιοκτήτης ενός βυρσοδεψείου που μολύνει τα νερά μπορεί να αγοράσει τη γειτονική ιχθυοτροφική μονάδα, ο μελισσοτρόφος μπορεί να εξαγοράσει τον δενδροκόκηπο από τον καλλιεργητή). Το αποτέλεσμα είναι η ενοποίηση των χωριστών ιδιοκτησιών και η εξάλειψη των εξωτερικών οικονομιών. Λύσεις μπορούν να δώσουν επίσης: α) η σύναψη συμφωνιών για τη λελογισμένη χρήση των κοινών πόρων (π.χ. πετρέλαιο), β) η καταβολή αποζημίωσης από εκείνους που προκαλούν την εξωτερική επιβάρυνση στους θιγόμενους (π.χ. σε χώρο που απαγορεύεται το κάπνισμα).

Μέθοδοι Αντιμετώπισης των Εξωτερικοτήτων (II)

-12-

- Δύο είναι οι κατεξοχήν τρόποι αντιμετώπισης των εξωτερικοτήτων:
- ➔ Αντιμετώπιση μέσω της κρατικής παρέμβασης: Η εσωτερίκευση των εξωτερικών επιδράσεων μέσω συμφωνιών δεν είναι στην πράξη πάντα εύκολη (ατομικοί εγωισμοί και συμφέροντα, άγνοια των πραγματικών δεδομένων, εκμετάλλευση από τους ισχυρότερους της δεσπόζουσας θέσης τους, διοικητικές ή νομικές περιπλοκές) Γι' αυτό απαιτείται κρατική παρέμβαση, η οποία πραγματοποιείται με τη βοήθεια τεσσάρων μέσων: α) επιβολή προστίμων, β) επιδότηση της δαπάνης των ιδιωτικών φορέων για τον περιορισμό της ρύπανσης, γ) ρυθμιστικές παρεμβάσεις, δ) νομικό πλαίσιο των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Μέθοδοι Αντιμετώπισης των Εξωτερικοτήτων: Αντιμετώπιση μέσω Κρατικής Παρέμβασης

-13-

- Αντιμετώπιση μέσω της κρατικής παρέμβασης:
- ⇒ Επιβολή προστίμων: Το οριακό ιδιωτικό κόστος αυξάνεται μέχρι να εξισωθεί με το οριακό κοινωνικό κόστος. Σκοπός δεν είναι η πλήρης εξάλειψη της εξωτερικής οικονομίας με την επιβολή ενός ιδιαίτερα υψηλού προστίμου. Τότε ίσως σταματήσει η οικονομική δραστηριότητα με αποτέλεσμα το κοινωνικό κόστος να αυξηθεί κατακόρυφα.
- ⇒ Επιδότηση της δαπάνης των ιδιωτικών φορέων για τον περιορισμό της ρύπανσης: Οι επιχειρήσεις προτιμούν την επιδότηση από το πρόστιμο γιατί με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνουν περισσότερα κέρδη.
- ⇒ Ρυθμιστικές παρεμβάσεις: Θέσπιση ανώτατων ορίων στις εξωτερικές επιβαρύνσεις.
- ⇒ Νομικό πλαίσιο των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας: Θέσπιση ενός κατάλληλου νομικού πλαισίου που θα επιτρέπει στους θιγόμενες από τις εξωτερικές οικονομίες να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη.

Η παρουσίαση συμπληρώνει και δεν υποκαθιστά τα προτεινόμενα συγγράμματα.

